

AMICUS CURIAE ADRESAT CURȚII CONSTITUȚIONALE

Nr./Data:	6/26 din 4 mai 2026 Expediat prin e-mail și publicat pe www.crjm.org
Destinatari:	Curtea Constituțională secretariat@constcourt.md Doamnei judecător Domnica MANOLE , Președinte al Curții Constituționale
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (www.crjm.org), persoană de contact: Daniel GOINIC , director de program, e-mail: daniel.goinic@crjm.org Ilie CHIRTOACĂ , Președinte CRJM, e-mail: ilie.chirtoaca@crjm.org
Sumar:	<p>La 2 aprilie 2026, Curtea Constituțională a invitat Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) să prezinte o opinie scrisă asupra sesizării privind constituționalitatea unor prevederi legale care vizează implicarea autorităților UTA Găgăuzia, în special a Adunării Populare, în organizarea procesului electoral și în proceduri de participare în domenii precum securitatea națională, ordinea publică, justiția.</p> <p>Prezentul <i>amicus curiae</i> analizează aceste prevederi prin prisma principiului statului unitar, a limitelor autonomiei prevăzute de Constituție și a standardelor europene relevante (CtEDO, Comisia de la Veneția, drept comparat).</p> <p>În vederea respectării principiilor de imparțialitate și obiectivitate, opinia nu formulează o recomandare explicită privind soluția asupra sesizării, ci oferă elemente de analiză care pot sprijini Curtea în examinarea cauzei.</p> <p>CRJM rămâne la dispoziția Curții pentru orice precizări suplimentare.</p>

Sesizarea nr. 46a din 09.03.2026

INTRODUCERE

1. Prezentul *amicus curiae* este formulat drept răspuns la solicitarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind elaborarea unei opinii pe marginea sesizării [nr.46a din 9 martie 2026](#), referitoare la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 344/1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri), Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului și Codul electoral nr. 325/2022.
2. Sesizarea a fost depusă de către Ministrul Justiției, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova și al prevederilor Legii nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională, având ca obiect verificarea constituționalității mai multor norme legale care reglementează implicarea autorităților din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, în special a Adunării Populare și a Guvernatorului, în procedurile de numire, aprobare sau organizare a unor funcții și instituții din cadrul autorităților publice naționale.
3. Potrivit autorului sesizării, prevederile contestate ar institui mecanisme prin care autorități politice locale pot participa, direct sau indirect, la exercitarea unor competențe ce țin de organizarea și funcționarea instituțiilor statului în domenii precum securitatea națională, ordinea publică, justiția și administrarea proceselor

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

 str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

 +373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

 contact@crjm.org
 www.crjm.org

 crjm.org
 crjmoldiva

electorale. În opinia autorului, aceste intervenții depășesc limitele autonomiei prevăzute de Constituție și contravin principiilor statului unitar, supremației Constituției și separației competențelor între nivelul central și cel local.

4. Prezentul *amicus curiae* are scopul de a oferi o analiză juridică independentă și fundamentată, în baza Constituției Republicii Moldova, dreptului comparat și a altor instrumente internaționale relevante. **În vederea respectării principiilor de imparțialitate și obiectivitate, opinia nu formulează o recomandare explicită privind soluția asupra sesizării, ci oferă elemente de analiză care pot sprijini Curtea în examinarea cauzei.**

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND LIMITELE AUTONOMIEI, INCLUSIV REPERE DE DREPT COMPARAT

5. În sesizare se ridică problema în ce măsură drepturile conferite de articolul 111 din Constituție – care consacră autonomia politică, economică și culturală în limitele Constituției – permit implicarea autorităților UTA Găgăuzia în decizii de nivel central. Această problemă trebuie analizată în corelație cu principiul statului unitar (art. 1 alin. (1) din Constituție) și cu art. 109 alin. (3), care stabilește expres că organizarea administrației publice locale „nu poate afecta caracterul statului unitar”.
6. În acest context, analiza constituțională presupune identificarea unui echilibru între autonomia specială și competențele autorităților centrale, inclusiv prin evaluarea dacă atribuțiile conferite autorităților autonomiei sunt indispensabile realizării acesteia sau constituie excepții care afectează funcționarea coerentă a statului.
7. Argumentul central al Ministerului Justiției vizează riscul extinderii influenței autorităților locale asupra instituțiilor naționale, inclusiv prin mecanisme de numire sau participare instituțională. În contrapondere, autonomia prevăzută de legea specială urmărește asigurarea reprezentativității regionale și a participării la procesele care afectează comunitatea locală.
8. Compatibilitatea constituțională a acestor mecanisme poate fi analizată printr-un test în trei etape: (i) natura competenței – dacă aceasta aparține domeniului administrativ sau nucleului funcțiilor esențiale ale statului; (ii) intensitatea participării autorităților autonomiei – consultare, co-decizie sau drept de blocaj; și (iii) impactul asupra principiului statului unitar, inclusiv asupra responsabilității autorităților centrale.
9. Aplicarea acestui test impune evaluarea dacă mecanismele contestate: (i) sunt necesare pentru realizarea autonomiei; (ii) nu depășesc ceea ce este rezonabil într-un stat unitar; și (iii) păstrează controlul decizional final la nivelul autorităților centrale. În acest sens, trebuie avută în vedere și distincția dintre participare și control: dreptul comparat nu exclude participarea autorităților autonomiei, dar nu legitimează transformarea acesteia într-un mecanism de co-decizie sau blocaj.
10. Din perspectiva dreptului comparat și standardelor internaționale, se permite delimitarea între competențe transferabile (cultură, educație, servicii publice), competențe sensibile (ordine publică în anumite limite) și competențe netransferabile (securitate națională, organizarea justiției, sistemul electoral și conducerea instituțiilor centrale). Această delimitare este esențială pentru evaluarea proporționalității ingerinței.
11. De exemplu, modelul instituit prin *Act on the Autonomy of Åland* confirmă că autonomia teritorială poate coexista cu principiul statului unitar doar în condițiile unei delimitări stricte a competențelor. Astfel, deși autonomia dispune de competențe legislative extinse (inclusiv în domenii precum educația, sănătatea sau ordinea publică), statul păstrează în mod expres controlul asupra domeniilor fundamentale, precum securitatea statului, justiția penală, relațiile externe și organizarea autorităților centrale.¹

¹ Act on the Autonomy of Åland, Section 18 și Section 27, disponibil la: <https://peacemaker.un.org/sites/default/files/document/files/2024/05/fi20se930101act20on20the20autonomy20of20aland.pdf>

12. De asemenea, modelul Åland instituie un mecanism explicit de control al statului asupra autonomiei, inclusiv prin posibilitatea anulării actelor legislative regionale în cazul depășirii competențelor sau afectării securității statului.²
13. În consecință, autonomia nu implică un drept de decizie finală asupra funcțiilor fundamentale ale statului, ci operează într-un cadru de control constituțional efectiv. Interpretarea conformă a normelor contestate ar presupune, prin urmare, limitarea rolului autorităților autonomiei la unul consultativ, fără a afecta competențele decizionale ale autorităților centrale și fără a genera efecte juridice care ar putea conduce la fragmentarea autorității statului.

COMPONENTA ELECTORALĂ: LIMITELE IMPLICĂRII AUTORITĂȚILOR AUTONOMIEI ÎN ORGANIZAREA ȘI ADMINISTRAREA PROCESULUI ELECTORAL

14. În dreptul comparat, participarea autorităților locale la organizarea alegerilor regionale este compatibilă cu principiile democratice, în măsura în care aceasta se realizează în cadrul normativ general al statului și sub controlul autorităților centrale. Astfel, în modele precum Finlanda (Åland) și alte autonomii speciale, alegerile regionale sunt organizate de instituțiile locale, însă în conformitate cu cadrul juridic național și sub supraveghere instituțională adecvată.³ Modelul Åland ilustrează că organizarea alegerilor regionale poate reveni autorităților locale, însă aceasta are loc fără a afecta unitatea sistemului electoral și fără a diminua responsabilitatea statului pentru garantarea dreptului la alegeri libere. Deși autonomia dispune de propriul parlament ales prin vot universal și direct, cadrul juridic și validarea proceselor electorale rămân integrate în ordinea constituțională a statului.
15. Standardele internaționale dezvoltate de OSCE/ODIHR impun existența unor organe electorale independente și imparțiale, subliniind că administrarea procesului electoral trebuie să fie protejată împotriva influenței politice nejustificate.⁴ În același sens, Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția evidențiază necesitatea asigurării neutralității și profesionalismului organelor electorale.⁵
16. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) confirmă că organizarea sistemului electoral intră în marja de apreciere a statului, însă această marjă este condiționată de respectarea principiilor fundamentale ale democrației și de prevenirea unor ingerințe care ar putea afecta integritatea procesului electoral (*Hirst c. Regatului Unit (nr. 2)*).⁶
17. În acest context, statul are obligația pozitivă de a asigura desfășurarea unor alegeri libere și corecte, inclusiv prin instituirea unor garanții adecvate privind organizarea și administrarea procesului electoral (*Davydov și alții c. Federației Ruse*).⁷ CtEDO a relevat că lipsa unui control efectiv asupra comisiilor electorale și deficiențele în mecanismele de verificare pot conduce la manipulări ale rezultatelor, inclusiv prin înlocuirea sau modificarea proceselor-verbale, ceea ce afectează reflectarea fidelă a voinței alegătorilor.⁸ În acest sens, obligația pozitivă a statului implică instituirea unor garanții procedurale și instituționale adecvate, capabile să prevină și să sancționeze astfel de abuzuri.⁹ Această obligație mai implică existența unor garanții procedurale și instituționale capabile să garanteze integritatea procesului electoral, inclusiv asupra activității comisiilor electorale și prin exercitarea unui control efectiv asupra procesului de numărare și centralizare a voturilor.

² Ibidem, Section 19

³ Ibidem, Section 13

⁴ OSCE/ODIHR, *Election Observation Handbook*, <https://odhr.osce.org/sites/default/files/f/documents/5/e/68439.pdf>, pag.52

⁵ Comisia de la Veneția, *Code of Good Practice in Electoral Matters*, CDL-AD(2002)023rev2.

⁶ *Hirst c. Regatului Unit (nr. 2)*, cererea nr. 74025/01, hotărârea din 6 octombrie 2005, Marea Cameră

⁷ *Davydov and Others v. Russia*, cererea nr. 75947/11, hotărârea din 30 mai 2017,

⁸ Ibidem §§ 268–272.

⁹ Ibidem, §§ 285–288.

18. Din perspectiva responsabilității statului, Curtea a reținut că este esențial ca autoritățile responsabile de administrarea procesului electoral să funcționeze într-un mod transparent și să își păstreze imparțialitatea și independența față de influențe politice, iar deciziile acestora să fie suficient motivate, în vederea garantării încrederii publice în procesul electoral.¹⁰
19. Prin urmare, rezultă în mod coerent din dreptul comparat și jurisprudența CtEDO că autonomia poate justifica organizarea proceselor electorale proprii, însă numai în măsura în care această implicare nu afectează controlul efectiv al statului asupra cadrului electoral și nu se transformă într-un mecanism de influență sau control politic asupra organelor electorale. În consecință, nu pot fi considerate compatibile cu principiile constituționale acele mecanisme care instituie forme de co-decizie sau ingerință capabile să afecteze independența, neutralitatea și funcționarea unitară a sistemului electoral.

ACTIVITATEA POLIȚIEI ȘI ORDINEA PUBLICĂ: ANALIZA COMPATIBILITĂȚII MECANISMELOR DE NUMIRE ȘI SUBORDONARE CU PRINCIPIILE UNITĂȚII AUTORITĂȚILOR EXECUTIVE ȘI RESPONSABILITĂȚII MINISTERIALE

20. Normele contestate prevăd implicarea autorităților autonomiei în procedurile de numire a conducerii poliției, ceea ce ridică problema compatibilității acestora cu principiul unității autorității executive și al responsabilității ministeriale, consacrate de art. 96 și 107 din Constituție. În acest context, se pune problema dacă mecanismele instituite au caracter consultativ sau dacă pot genera forme de co-decizie susceptibile să afecteze lanțul de comandă.
21. Aplicarea testului constituțional relevă că organizarea și conducerea poliției aparțin, în esență, funcțiilor executive ale statului, fiind caracterizate prin necesitatea unei subordonări ierarhice clare și a unui control central efectiv. Din această perspectivă, orice implicare a autorităților autonomiei trebuie evaluată prin raportare la intensitatea ingerinței și la efectele juridice produse.
22. Din perspectiva efectelor juridice, mecanismele care implică participarea autorităților autonomiei în numirea conducerii poliției pot genera riscul unei duble subordonări instituționale, afectând coerența decizională și responsabilitatea autorităților centrale pentru funcționarea acestor structuri.
23. Jurisprudența CtEDO confirmă că statul este responsabil pentru acțiunile agenților săi, inclusiv ale poliției, ceea ce presupune existența unui control ierarhic efectiv și a unui cadru instituțional coerent (*Nachova și alții c. Bulgariei*).¹¹ Curtea a subliniat că obligația statului de a proteja dreptul la viață implică nu doar evaluarea acțiunilor individuale ale agenților săi, dar și examinarea cadrului normativ, prin instituirea unui sistem de control ierarhic și responsabilitate instituțională.¹² Această responsabilitate nu poate fi fragmentată prin mecanisme care diluează controlul autorităților centrale.
24. În dreptul comparat, modelele de autonomie confirmă această abordare. În Țara Bascilor și Catalonia (ambele Spania), deși există structuri polițienești autonome, competențele acestora sunt exercitate în limitele cadrului constituțional al statului și în coordonare cu autoritățile centrale. Astfel, potrivit art. 17 alin. (1) din Statutul de autonomie al Țării Bascilor, autoritățile autonome sunt competente pentru organizarea poliției proprii în vederea protecției persoanelor și menținerii ordinii publice, însă forțele de securitate ale statului „păstrează în toate cazurile competența” pentru servicii de natură supra-comunitară, inclusiv paza frontierei, controlul imigrației, regimul armelor și explozivilor, precum și alte domenii esențiale.¹³

¹⁰ Ibidem, §§ 275

¹¹ *Nachova și alții c. Bulgariei*, cererile nr. 43577/98 și 43579/98, hotărârea din 6 iulie 2005, Marea Cameră

¹² Ibidem, §§ 96–97, 102

¹³ Organic Law 3/1979 on the Statute of Autonomy of the Basque Country, disponibilă la: https://www.basquecountry.eus/contenidos/informacion/estatuto_guernica/en_455/adjuntos/estatu_i.pdf, Article 17(1), (4) și (6).

25. Totodată, același articol instituie mecanisme explicite de coordonare și control, inclusiv prin existența unui Consiliu de securitate compus din reprezentanți ai statului și ai autonomiei (art. 17 alin. (4)), precum și posibilitatea intervenției forțelor statale în situații care afectează interesul general (art. 17 alin. (6)).¹⁴ Aceste elemente confirmă că autonomia în domeniul ordinii publice nu exclude controlul statului, ci funcționează într-un sistem integrat și ierarhizat.
26. În mod similar, art. 164 din Statutul de autonomie al Cataloniei consacră competențe ale *Generalitat* în domeniul securității publice, însă acestea sunt exercitate în cadrul ordinii constituționale a statului și presupun mecanisme de coordonare și cooperare cu autoritățile statale.¹⁴ Astfel, existența poliției autonome nu implică o autonomie decizională deplină, ci funcționarea într-un sistem coordonat, supus principiilor unității și coerenței acțiunii executive.
27. Modelul Åland ilustrează aceeași logică: deși autonomia dispune de competențe în domeniul ordinii publice, organizarea instituțională rămâne integrată în sistemul național, inclusiv prin reguli privind statutul funcționarilor și coordonarea generală, ceea ce exclude existența unui control politic local asupra conducerii acestor structuri.¹⁵
28. Prin urmare, dreptul comparat confirmă că, deși pot exista structuri polițienești autonome, acestea funcționează într-un cadru caracterizat prin delimitarea competențelor, menținerea atribuțiilor esențiale la nivelul statului și existența unor mecanisme de coordonare și intervenție. În aceste condiții, participarea autorităților autonomiei nu poate afecta subordonarea ierarhică și controlul central asupra poliției și nu poate justifica instituirea unor mecanisme de co-decizie în procedurile de numire. O interpretare constituțională conformă presupune, astfel, limitarea rolului autonomiei la unul consultativ sau de cooperare instituțională, fără efect blocant asupra autorităților centrale.

SECURITATEA NAȚIONALĂ: DELIMITAREA COMPETENȚELOR ÎNTRE AUTORITĂȚILE CENTRALE ȘI CELE ALE AUTONOMIEI ÎN DOMENIUL SERVICIILOR DE INFORMAȚII ȘI GARANȚIILE ÎMPOTRIVA INGERINȚELOR POLITICE

29. Implicarea autorităților autonomiei în numirea sau organizarea conducerii structurilor de securitate ridică probleme distincte, având în vedere natura acestor competențe. Din perspectiva testului constituțional, securitatea națională aparține nucleului funcțiilor esențiale ale statului, caracterizate prin necesitatea unui control unitar, centralizat și efectiv. În acest context, orice formă de participare a autorităților autonomiei trebuie analizată strict prin raportare la natura competenței și la impactul asupra responsabilității statului.
30. Chiar dacă o astfel de implicare poate fi justificată prin considerente de reprezentativitate regională sau de cooperare instituțională, efectul juridic al acesteia constă într-o interferență în domeniul suveran al statului, susceptibilă să afecteze controlul asupra informațiilor sensibile și funcționarea coerentă a sistemului de securitate.
31. Jurisprudența CtEDO confirmă importanța menținerii unui control strict și efectiv asupra serviciilor de securitate, subliniind că activitatea acestora trebuie să fie reglementată prin norme clare și supusă unor garanții adecvate împotriva ingerințelor necontrolate (*Roman Zakharov c. Federației Ruse*).¹⁶ Această exigență presupune existența unei responsabilități instituționale unice la nivelul statului. Curtea a reținut că lipsa unor garanții efective și a unui control real asupra activităților serviciilor de securitate conduce la riscul unor ingerințe sistemice în drepturile fundamentale.¹⁷

¹⁴ Organic Law 6/2006 on the Statute of Autonomy of Catalonia, Article 164; a se vedea, de asemenea, Article 1 privind exercitarea autonomiei în cadrul Constituției Spaniei, disponibil la: <https://www.parlament.cat/document/cataleg/150259.pdf>

¹⁵ Act on the Autonomy of Åland, citată supra, Section 18 și Section 24

¹⁶ *Roman Zakharov c. Federației Ruse*, cererea nr. 47143/06, hotărârea din 4 decembrie 2015, Marea Cameră

¹⁷ Ibidem, §§ 302–305.

- 32.** Din aceste constatări rezultă implicit că responsabilitatea statului în domeniul securității nu poate fi fragmentată sau partajată în mod neclar între mai multe niveluri de autoritate, întrucât eficiența mecanismelor de control și răspundere depinde de existența unui centru unic de decizie și responsabilitate instituțională.
- 33.** Dreptul comparat confirmă caracterul netransferabil al acestor competențe. Modelele europene de autonomie indică în mod constant că securitatea națională și serviciile de informații rămân competențe exclusiv statale. În mod particular, modelul Åland consacră expres această separație, atribuind statului competența exclusivă asupra securității, forțelor armate și măsurilor de protecție a statului, fără a conferi autonomiei atribuții decizionale în aceste domenii.¹⁸
- 34.** În consecință, orice mecanism care ar permite intervenția autorităților autonomiei în organizarea sau conducerea structurilor de securitate depășește limitele recunoscute în modelele europene de autonomie și riscă să afecteze responsabilitatea statului pentru protejarea securității naționale. În plus, un asemenea mecanism ar putea compromite eficiența garanțiilor instituționale necesare pentru prevenirea abuzurilor în domeniul supravegherii și colectării de informații, astfel cum acestea sunt dezvoltate în jurisprudența CtEDO.
- 35.** În aceste condiții, o interpretare constituțională conformă ar impune excluderea oricărui rol decizional al autorităților autonomiei în acest domeniu, limitând eventual participarea acestora la forme de cooperare instituțională fără impact asupra controlului central. Această soluție este coerentă atât cu exigențele constituționale privind unitatea statului, cât și cu standardele europene care impun un control strict, centralizat și efectiv asupra serviciilor de securitate.

JUSTIȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ CENTRALĂ: LIMITELE PARTICIPĂRII AUTORITĂȚILOR AUTONOMIEI LA PROCEDURILE DE NUMIRE ȘI INTEGRARE ÎN CADRUL AUTORITĂȚILOR NAȚIONALE

- 36.** Normele analizate prevăd participarea autorităților autonomiei la proceduri de numire în domeniul justiției în sens larg administrativ și la integrarea în structuri ale administrației publice centrale. În contextul specific al UTA Găgăuzia, această participare vizează, în principal, reprezentarea în colegii sau organe consultative ale autorităților centrale, și nu exercitarea unor atribuții de numire a judecătorilor sau de influențare directă a funcției jurisdicționale. Din perspectiva testului constituțional, aceste mecanisme trebuie analizate prin raportare la natura competenței și la riscul de afectare a principiului separației puterilor și al independenței instituționale. În acest cadru, distincția între funcțiile jurisdicționale și cele administrative devine esențială.
- 37.** Standardele internaționale confirmă aceste exigențe. Principiile de bază ale ONU privind independența sistemului judiciar prevăd că selecția și cariera persoanelor care exercită funcții judiciare trebuie să fie bazate pe criterii obiective și pe merit, fiind protejate împotriva influențelor politice nejustificate.¹⁹ Totodată, aceste standarde nu exclud existența unor mecanisme de cooperare instituțională sau de consultare în raporturile dintre diferite niveluri ale autorităților publice, atât timp cât acestea nu afectează independența funcției jurisdicționale.
- 38.** Jurisprudența CtEDO întărește această abordare, stabilind că procedurile de numire și disciplină trebuie să fie lipsite de ingerințe politice și să respecte garanțiile de independență (Oleksandr Volkov c. Ucrainei).²⁰ Această jurisprudență este aplicabilă în mod prioritar funcțiilor jurisdicționale, însă nu exclude participarea unor actori instituționali diferiți în procese administrative conexe, cu condiția ca rolul acestora să nu fie unul determinant sau decisiv.

¹⁸ Act on the Autonomy of Åland, citată supra, Section 27

¹⁹ UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary.

²⁰ Oleksandr Volkov c. Ucrainei, cererea nr. 21722/11, hotărârea din 9 ianuarie 2013

39. Din perspectiva efectelor juridice, participarea autorităților autonomiei la aceste proceduri nu este problematică per se, însă poate genera riscuri de influență indirectă asupra instituțiilor centrale doar în măsura în care depășește nivelul consultativ și dobândește caracter decizional sau blocant. În schimb, atunci când aceste mecanisme sunt limitate la propunere, avizare sau participare în organe colegiale cu rol consultativ, ele pot fi justificate prin necesitatea asigurării reprezentativității și a cooperării instituționale.
40. Dreptul comparat confirmă această delimitare. În modelul Åland, deși autonomia dispune de competențe administrative extinse, organizarea justiției, procedurile judiciare și statutul funcțiilor juridice rămân în competența statului („judicial proceedings [...] belong to the State”), fără a conferi autonomiei un rol decizional în aceste domenii.²¹
41. În consecință, compatibilitatea constituțională a normelor analizate depinde de calificarea rolului autorităților autonomiei ca parte a unui mecanism de consultare și cooperare instituțională, fără efect blocant sau decizional, și de menținerea controlului final la nivelul autorităților centrale. O astfel de interpretare permite concilierea principiului autonomiei cu exigențele independenței justiției și ale unității autorității publice, evitând în același timp riscul unor ingerințe nejustificate în funcțiile esențiale ale statului.

Concluzii:

42. Analiza normelor contestate trebuie realizată prin raportare la principiile fundamentale ale ordinii constituționale, în special caracterul statului unitar și limitele autonomiei consacrate de Constituție. Aplicarea unui test constituțional relevă că domeniile vizate – organizarea procesului electoral, activitatea poliției, securitatea națională și funcționarea sistemului de justiție și a administrației publice centrale – aparțin, în esență, nucleului funcțiilor statului, care presupun existența unui control unitar și a unei responsabilități instituționale clare la nivel central. În acest context, Curtea trebuie să distingă între mecanismele de participare de natură consultativă sau de cooperare instituțională și cele care implică co-decizie sau pot genera blocaj instituțional, în special atunci când acestea sunt exercitate de un organ cu caracter politic, precum Adunarea Populară.
43. Jurisprudența CtEDO și dreptul comparat confirmă că statul păstrează responsabilitatea finală pentru organizarea și funcționarea instituțiilor fundamentale, inclusiv procesul electoral, forțele de ordine și serviciile de securitate. Modelele europene de autonomie (Åland, Țara Bascilor, Catalonia) demonstrează că autonomia este compatibilă cu statul unitar doar în condițiile unei delimitări stricte a competențelor și a menținerii controlului statului asupra domeniilor esențiale, iar participarea autorităților regionale se realizează, de regulă, prin mecanisme de cooperare instituțională care nu implică intervenția directă a unor organe politice regionale în proceduri de numire la nivel național.
44. În aceste condiții, compatibilitatea constituțională a normelor contestate depinde de interpretarea lor într-un sens care nu afectează controlul decizional al autorităților centrale și nu generează fragmentarea responsabilității statului. O interpretare constituțională conformă ar presupune, astfel, limitarea rolului autorităților autonomiei la unul consultativ, fără efect blocant sau decizional asupra funcțiilor esențiale ale statului.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă, Președinte CRJM

²¹ Act on the Autonomy of Åland, citată supra, Section 27